

CZU:347.944

INSTITUȚIA MĂRTURISII (RECUNOAȘTERII) ÎN PROCESUL CIVIL PRIN PRISMA ABORDĂRILOR DOCTRINARE ȘI A DREPTULUI COMPARAT

Adelina BĂCU,

doctor în drept, conferențiar universitar, Departamentul Drept, ASEM

Obiectul de cercetare al prezentului studiu îl reprezintă instituția mărturisirii sau recunoașterii în calitate de mijloc de probă în procesul civil, care în ciuda parcursului său istoric, destul de sinuos, își păstrează, în prezent, întreaga sa utilitate practică. Forța sa rezidă în însuși actul de voință al părții, căci dacă aceasta face unele declarații contrare propriilor sale interese, explicația unei asemenea atitudini rezidă în faptul că ea corespunde, adesea, realității. Cu toate acestea, adevărul demonstrează că, uneori din diferite motive, mărturisirea este contrară realității faptelor. Iată de ce legislațiile moderne nu mai atașează mărturisirii o valoare probantă absolută, instanța având obligația atenției și perspicacității duble, atunci când se folosește de acest mijloc de probă, pentru a stabili faptele invocate în proces.

Cuvinte-cheie: mijloacele de probă, recunoașterea, mărturisirea, subiecții mărturisirii, forța probantă a mărturisirii, explicațiile părților în proces, procedura interogatoriului

INSTITUTION OF CONFESSION (RECOGNITION) IN CIVIL PROCESS THROUGH THE LIGHT OF DOCTRINE APPROACHES AND COMPARATIVE LAW

Adelina BACU,

PhD in Law, associate professor, Department of Law, AESM

The research object of this research is the institution of confession or recognition as the mean of evidence in the civil process which despite its historical course which is enough sinuous currently keeps its whole practical usefulness. Its force consists of the action of will of the party, and if he/she makes some declarations contrary to his/her own interests, the explication of such an attitude results in the fact that it often corresponds to the reality. However, the truth demonstrates that sometimes due to different reasons, the confession is contrary to reality of actions. That is why modern laws do not attach to confession an absolute probative value, the court has the obligation of double attention and perspicacity, in case when using this mean of evidence for determining the actions invoked in the process.

Keywords: means of evidence, recognition, confession, subject of confession, probative force of confession, explications of parties in the proceedings, interview procedure.

Introducere. Inițierea discuției la acest subiect, nu poate avea loc, decât evidențind faptul că, printre mijloacele de probă consacrate de către legiuitorul nostru în art.117 CPC, ca o sursă importantă de date și informații, care au importanță pentru soluționarea litigiului, pot servi, în primul rând, explicațiile părților și intervenienților. Anume aceste date obținute din declarațiile părților sau intervenienților se consideră a fi probe. Tot felul de alte declarații ale părților, prin care acestea fac diferite solicitări sau își expun anumite raționamente asupra unor probleme ce se dezbate în proces sau dau o apreciere anumitor circumstanțe, importanță probantă nu au. Particularitatea explicațiilor părților și intervenienților, dacă ne referim la persoanele terțe ce for-

mulează pretenții proprii, constă în aceea că aceste explicații survin de la persoane interesate de soluționarea litigiului, după cum s-a subliniat în doctrina națională. [11, p.335]

Părțile au cunoștință de circumstanțele cauzei din prima sursă, adică sunt cele mai aproape din circumstanțele reale, și, de aceea, ele sunt cele mai în măsură să le comunice. Totuși, principalul obiectiv al părților este de a avea câștig de cauză, dorind ca hotărârea finală a instanței să fie în favoarea lor, de aceea foarte des, vrând - nevrând, comunicările părților despre faptele cauzei sunt refractate mai mult sau mai puțin, cu atât mai mult că părțile conform legislațiilor multor state, inclusiv Republica Moldova, nu poartă răspunderea pentru comunicarea unor informații sau date false.

Astfel, instanța este obligată să țină cont de aceste fapte, atunci când se folosește de explicațiile părților pentru a stabili anumite fapte importante pentru soluționarea cauzei. Totodată, explicațiile părților și intervenienților pot oferi instanței materiale importante, pentru determinarea obiectului probațiunii, cercului faptelor probatorii, etc. Chiar și unele explicații vădit false după stabilirea lor ca fiind neveridice, pot oferi ajutor instanței în a stabili faptele litigioase.

Explicațiile părților și a intervenienților pot fi atât în formă orală, cât și scrisă. Chiar în cererea de chemare în judecată se conțin unele explicații ale reclamantului asupra elementelor de fapt ale cauzei, reclamantul fiind obligat să-și motiveze cerințele și să indice în cererea de

chemare în judecată circumstanțele pe care acesta se bazează. Pârâtul, la fel, are posibilitatea de a oferi explicații pentru a se apăra (înaintea de începerea dezbaterilor judiciare, depunând o referință prin care pârâtul se expune asupra faptelor invocate de reclamant în cererea de chemare în judecată). [11, p.336]

În ședința de judecată, explicațiile părților se fac în formă verbală (conform principiului oralității). Doctrina procesual civilă cunoaște două forme principale pe care le pot îmbrăca explicațiile părților:

- afirmațiile, adică acele comunicări ale părților prin care acestea aduc la cunoștință despre anumite fapte în stabilirea cărora partea respectivă este însăși interesată, acestea, de regulă, se conțin în cererea de chemare în judecată și referință (de exemplu, atunci când reclamantul indică în cererea de chemare în judecată că l-a împrumutat pe pârât cu o anumită sumă, aceasta reprezintă o afirmație, la fel și în cazul când pârâtul specifică că a fost împrumutat cu o sumă mai mică);

- recunoașterea sau mărturisirea - este confirmarea de către una dintre părți, de obicei pârâtul, a faptelor și circumstanțelor ce urmau a fi dovedite de cealaltă parte. [16, p.183]

Materiale și metode aplicate. În prezentul studiu au fost consultate lucrări din literatura de specialitate, monografii și cercetări reflectate în ample tratate științifice, precum și legislația aferentă. Pentru atingerea scopului, au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, sinteza, deducția.

Rezultate și discuții. Legiuitorul nostru nu formulează o definiție a recunoașterii și nici nu folosește termenul de mărturisire, menționând doar în cadrul art.131 al.4 din CPC-că: „Dacă o parte recunoaște în ședința de judecată sau în cadrul îndeplinirii delegației judiciare faptele pe care cealaltă parte își întemeiază pretențiile sau obiecțiile, aceasta din urmă este degrevată de obliga-

ția dovedirii lor.” [1] O cu totul altă situație găsim în legislația procesual civilă a altor state.

Astfel, în ciuda amenințătorului adagiu *omnis definitio in jure civili periculosa est*, legiuitorul modern, în mod curajos, oferă diferite definiții ale mărturisirii. De exemplu, în art.348 alin.1) din NCPC al României se reține: „Constituie mărturisirea recunoașterea de către una dintre părți, din proprie inițiativă sau în cadrul procedurii interogatoriului, a unui fapt pe care partea adversă își întemeiază pretenția sa, după caz apărarea.” [2]

Opinăm că suntem în prezența unei definiții destul de precise, aceasta reușind să surprindă toate notele esențiale ale noțiunii. Amintita definiție este incontestabil una de sorginte doctrinară, similitudinile cu cea oferită, de pildă, de către reputatul profesor Aurelian Ionașcu, fiind mai mult decât evidente: recunoașterea de către o persoană a unui fapt pe care o altă persoană își întemeiază o pretenție sau o apărare și care este de natură să producă consecințe juridice împotriva autorului ei. [7, p. 255]

Definiția este tocmai acea operațiune logică prin intermediul căreia se determină conținutul unui concept sau al unei semnificații, enumerându-se particularitățile lor de bază. Astfel, în definiția prezentată remarcăm ca note esențiale următoarele:

- mărturisirea (în limbaj juridic) este o recunoaștere – deci nu doar un „simplu” a spune, a relata, a susține, a declara, ca în accepțiunea comună, laică, a termenului „mărturisire”;

- recunoașterea trebuie să emane de la o parte;

- recunoașterea poate fi una benevolă, sau în cadrul procedurii interogatoriului – în mod suficient, de aici putem deduce, din punct de vedere tipologic, cel puțin: mărturisirea spontană sau provocată, respectiv judiciară sau extrajudiciară;

- este o recunoaștere a unui fapt,

dar nu a unui aleatoriu, indiferent sau neutru;

- este un fapt pe care o parte își întemeiază o pretenție sau o apărare – din această subliniere, putem deduce, că orice parte va putea fi supusă procedurii interogatoriului pentru a se obține o mărturisire provocată;

- recunoscând un fapt al părții adverse (pe care aceasta își întemeiază pretenția sau apărarea), într-o logică elementară, se vor produce consecințe juridice împotriva celui care a făcut recunoașterea și în favoarea celui care a obținut-o.

Într-o paralelă de drept, și anume a dreptului canadian învederăm că, potrivit art. 2850 a Codului civil din Quebec: „*L'aveau est la reconnaissance d'un fait de nature a produire des consequences contre son auter*” – „Mărturisirea este recunoașterea unui fapt de natură a produce consecințe juridice împotriva autorului ei.” [8, p.27-28]

Pornind de aici, în doctrina din Quebec s-a opinat că elementele constitutive ale mărturisirii sunt:

- recunoașterea este făcută de către o parte din litigiu sau de către mandatarul acesteia;

- recunoașterea să poarte asupra unui fapt;

- acest fapt este susceptibil de a avea consecințe juridice împotriva autorului recunoașterii. [6, p. 63]

În sfârșit, cu titlu informativ, mai arătăm că definiția clasică în materie este cea a giganților autori francezi Aubry și Rau, potrivit cărora: „Mărturisirea este declarația prin care o persoană recunoaște ca adevărat, un fapt de natură a produce consecințe juridice și care va fi considerat ca dovedit în acest sens. [8, p.28]

Reputatul procedurist român, Ion Deleanu, formulează [5, p.984] nu doar definiția mărturisirii, dar vine și cu un set de trăsături specifice acestei instituții:

- este un act unilateral de voință, în principiu, irevocabil;

- este un act personal, săvârșit de titularul dreptului, care, astfel,

înțelege să dispună de dreptul său, așa încât, atunci când mărturisirea este făcută prin mandatar, acesta trebuie să aibă specificat expres în mandat un asemenea drept;

- mărturisirea trebuie să vină de la o persoană capabilă și conștientă, declarantul știind că, făcând mărturisirea, aceasta va putea fi întrebuințată împotriva sa;

- în principiu, mărturisirea trebuie să fie expresă, să provină deci dintr-o voință explicit exprimată, tocmai în scopul de a face recunoașterea. De fapt, tăcerea, nu înseamnă mărturisire;

- voința de a recunoaște trebuie să fie neechivocă, sinceră, adevărată și neviată. Această condiție indeniabilă mărturisirii nu rezultă explicit, dar ea trebuie atașată, întotdeauna, oricăror manifestări de voință producătoare de efecte juridice.

Legat de instituția recunoașterii, interes prezintă și modalitățile în care aceasta poate fi obținută. Trebuie să remarcăm, că și la acest capitol, legiuitorul nostru păstrează tăcerea, în Codul de procedură civilă nefiind reglementat modul sau felul în care se face recunoașterea. Art.131 al.1 menționând că, explicațiile părților pot fi date oral sau în scris. Doctrina autohtonă, dezvoltă ideea, subliniind că acestea se fac în fața instanței care soluționează cauza. [3, p.334]

În legislația română, precum și în legislația altor state, procedura de obținere a mărturisirii poartă denumirea de *interogatoriu*. Acest termen, în viziunea noastră, poate fi utilizat și în raport cu procesul civil din RM, deoarece și în procedura națională există etapa adresării întrebărilor către părți, întrebări ce se formulează de orice participant la proces și reprezentanții acestora, inclusiv de instanța de judecată. Mai mult decât atât, și legiuitorul nostru utilizează termenul *interogatoriu*, într-un anumit context. Astfel, potrivit art.131 al.1 CPC: „Dacă partea audiata are mai mulți coparticipanți procesuali, instanța, în funcție de

circumstanțele cauzei, determină necesitatea interogării tuturor coparticipanților sau numai a unora dintre ei.” [1]

Vizavi de interogatoriul în sine, legiuitorul român se abține a-l defini, limitându-se strict la reglementarea procedurii interogatoriului. Astfel, că în doctrina română s-a afirmat că, „interogatoriul este mijlocul procedural prin intermediul căruia, la cererea uneia dintre părți sau din oficiu, se poate obține mărturisirea celeilalte părți. [9, p. 478]

Împărtășim evocata definiție, cu singura nuanță că aceasta surprinde noțiunea de interogatoriu în sens larg (*lato sensu*). Credem că nu este defel greșit a înțelege prin interogatoriu inclusiv: întrebările pe care le face un judecător (sau partea adversă) asupra faptelor civile și răspunsurile date de către cel interogat. De asemenea, vom da numele de interogatoriu și unui proces-verbal care conține întrebările judecătorului (sau ale părții adverse), precum și răspunsurile celui interogat.

Altfel spus, prin noțiunea de interogatoriu se poate indica:

- fie procedura în sine, în ansamblul său, în integralitatea etapelor și operațiunilor sale;

- fie doar efectiv suită (succesiunea, schimbul) de întrebări și răspunsuri;

- fie scriptul în care sunt consemnate respectivele întrebări și răspunsuri.

Natura juridică a mărturisirii (recunoașterii)

O problematică, care a născut în trecut discuții contradictorii aprige, apare actualmente tranșată definitiv prin dispozițiile art.117 din CPC al RM. De aici rezultă în termeni inechivoci că explicațiile date de părți, deci inclusiv și mărturisirea, nu este altceva decât un mijloc de probă, permițându-ne a mai adăuga aici, unul cu totul autonom.

Totuși, o trecere în revistă a celorlalte teorii ne apare ca binevenită, toate „împreună”, cu plusurile și minusurile lor, reușind, în final, a

face lumină asupra chestiunii naturii juridice a mărturisirii. Progresul în drept nu poate exista decât prin schimbul veritabil de idei, adică prin argumente și contraargumente.

Potrivit unei teorii având ca susținători numeroși autori belgieni, printre care și celebrul Henri de Page, în esență: mărturisirea este mai degrabă o dispensă de probă decât o probă propriu-zisă. [8, p.30] Nu împărtășim un atare punct de vedere, apreciind că acesta prezintă un evident viciu de logică, în sensul în care ordinea lucrurilor este inversată. Astfel, mărturisirea este un mijloc de probă, și nu mijlocul prin care ești scutit a proba, a aduce proba. În realitate autorii belgieni se referă la forța probantă a mărturisirii. În acest sens, după ce s-a smuls o mărturisire judiciară înseamnă că s-a reușit, legalmente vorbind, să se probeze un anumit fapt și că ulterior nu mai este necesar a proba același fapt printr-un alt mijloc de probă.

Aproximativ pe aceeași notă, jurisconsultul german K.S. Zachariae susține că, atât mărturisirea judiciară, cât și cea extrajudiciară trebuie să fie considerate nu ca un mijloc de probă, ci ca o renunțare la dreptul de a reclama o probă de la partea adversă. [15, p.536] S-au oferit multe contraargumente pentru respingerea unei astfel de teorii, inclusiv în doctrina română. Bunăoară, s-a afirmat că: reglementarea juridică actuală permite anularea mărturisirii numai pentru eroare de fapt, iar nu și pentru eroare de drept. Or, dacă mărturisirea ar fi o renunțare la un drept, ea ar trebui să fie anulabilă și pentru eroare de drept. [10, p.481]

Incontestabil și această teorie este fundamental eronată. În cazul mărturisirii nu putem vorbi despre o renunțare făcută de către cel care a mărturisit, o renunțare la dreptul de a mai reclama de la partea adversă proba faptului recunoscut. Astfel, partea adversă este „decongestionată” a mai aduce o probă suplimentară mărturisirii prin chiar efectul legii, ci nu ca urmare a unui gest

de „mărinimie” săvârșit de către cel care a mărturisit. Mai mult, mărturisirea judiciară este ca regulă irevocabilă, irevocabilitate care intră într-un conflict categoric cu orice idee de renunțare/nerenunțare la un drept venită din partea celui care a mărturisit.

O opinie întrucâtva eclectică ne este oferită de către notabilul autor francez Toullier. Potrivit acestuia, mărturisirea este: „un act al voinței sale (debitorului) sau al consimțământului său, prin care declară că recunoaște ca adevărat fie faptul în dispută, fie altul care poate servi de probă primului ori care să conducă la această probă; este într-un cuvânt, acel *da* al debitorului care recunoaște ca adevărat faptul sau datoria despre care este vorba. Mărturisirea și consimțământul nu sunt deci, în fond, decât unul și același lucru... pentru o mai mare exactitate, consimțământul se raportează mai curând și cel mai frecvent la o convenție sau la un fapt prezent, iar mărturisirea, la o convenție sau la un fapt anterior, deja petrecut. Mărturisirea nu este și nu poate fi, prin natura sa, decât proba unei obligații preexistente, rezultând din convenția sau din faptul a cărui veridicitate a fost recunoscută.” [8, p.32]

Nu dorim să ne legăm aici de o eroare de logică evidentă strecurată în opinia anterior citată, limitându-ne a puncta că cele două nu pot fi nici confundate, nici asimilate. Cu toate că voința/consimțământul se regăsește în actul mărturisirii, totuși nu vom putea pune semnul egalității între cele două. Natura juridică a mărturisirii nu poate fi rezumată la volițional, cum această funcție psihică nu poate reprezenta nici fundamentul și nici justificarea lucrurilor/fenomenelor în general.

Într-o încercare de rafinare a teoriei anterior citate, s-a mai spus că prin natura sa mărturisirea nu este decât un mod de probă al obligațiilor. Dar această probă are un caracter remarcabil, caracter care

îi este particular, și anume că aceasta reprezintă mărturia părții însăși; și prin acest raport mărturisirea se identifică cu consimțământul care este la baza tuturor convențiilor. [7, p. 256]

Ne permitem a amenda această teorie sub două aspecte. Afirmăția că mărturisirea este un mod de probă al obligațiilor este sinonimă unei limitate comprehensiuni a lucrurilor. Din punctul nostru de vedere, mărturisirea nu este doar un mijloc de probă al obligațiilor. Într-adevăr, interogatul poate mărturisi că datorează părții adverse X lei în baza unui contract de împrumut încheiat cu acesta. Dar la fel de bine mărturisirea este un mijloc de probă al oricăror fapte pe care partea adversă celei interogate și-a întemeiat pretenția sau apărarea. De pildă, putem vorbi despre recunoașterea unor simple fapte, fapte prin intermediul cărora se probează că cel interogat are o foarte slabă sau deficitară înțelegere a principiului interesului superior al copilului (este pur și simplu dezinteresat față de minor, consumă băuturi alcoolice în exces sau are un comportament vulgar în prezența acestuia, îl supune violențelor psihice și fizice).

De asemenea, nu interesează defel în materia mărturisirii acel consimțământ „care este la baza tuturor convențiilor”. Prin mărturisire nu se poate naște o convenție, mărturisirea fiind eventual recognitivă – adică se recunoaște o convenție deja încheiată, care a luat naștere în trecut, anterior mărturisirii.

În fine, concluzionând asupra problematicei naturii juridice a mărturisirii, s-a spus pe drept cuvânt că: „Mărturisirea, în sistemul nostru probator, nu trebuie privită – sub raportul consecințelor sale – exclusiv ca un act de voință, adică nici ca renunțare, nici ca dispoziție; ea este pur și simplu un mijloc de probațiune, întocmai ca și înscrisurile, care constituie în fapt o mărturisire anticipată sau ca depozițiile martorilor. Problema nu trebuie de-

plasată de pe terenul dreptului probator pe cel al dreptului material.” [13, p.191]

Subiecții mărturisirii

În principiu, oricine poate să facă o mărturisire. Dar aceasta nu înseamnă că toate aceste mărturisiri vor fi și valabile din punct de vedere juridic. Învederăm că mărturisirea implică, în mod natural, ideea de fapt personal a celui de la care emană. Astfel, se poate afirma fără teama erori că mărturisirea are un profund caracter personal. Deloc întâmplător, pornind de la această idee primară și fundamentală, mărturisirea judiciară își extrage și forța sa probantă cu totul deosebită.

Concis aici, mărturisirea judiciară va face deplină dovadă împotriva celui care a realizat-o. Iar tocmai datorită consecințelor extrem de negative produse asupra celui care a mărturisit, trebuie să admitem la fel de natural că o mărturisire valabilă poate emana doar de la o persoană capabilă și care este titulară dreptului referitor la care dispune prin respectiva mărturisire. De aici rezultă că un minor sau o persoană aflată sub ocrotire judiciară dacă fac o recunoaștere, aceasta nu le este opozabilă. [12, p.272]

Mărturisirea nu este esențialmente personală cum, bunăoară, este un testament, realizând o paralelă, testament care nu se va putea face prin reprezentare. Acest lucru pare să rezulte cu evidență din chiar dispozițiile art.123 alin. 6) din CPC al RM care rețin: „Faptele invocate de una din părți nu trebuie dovedite în măsura în care cealaltă parte nu le-a negat.” [1]

Astfel, putem aborda în acest context situația când mărturisirea se va face prin reprezentant, care însă va trebuie să dispună de împuterniciri speciale. În acest sens, art.81 CPC prevede: „Împuternicirea de reprezentare în judecată acordă reprezentantului dreptul de a exercita în numele reprezentatului toate actele procedurale, cu excepția dreptului de a semna cererea și de a o depune

în judecată, de a recurge la arbitraj pentru soluționarea litigiului, de a renunța total sau parțial la pretențiile din acțiune, de a majora sau reduce cuantumul acestor pretenții, de a modifica temeiul sau obiectul acțiunii, *de a o recunoaște...* [1]

Trebuie să menționăm că în doctrină s-au criticat aceste prevederi, menționându-se că, dacă lucrurile sunt clare în privința persoanelor juridice, nu la fel apar în cazul interogatoriului persoanei fizice. Astfel, o persoană fizică, chemată personal la interogatoriu, va putea să nu se prezinte *in personam* și să-și trimită un mandatar cu procură specială? În opinia doctinarilor, răspunsul este negativ, dar cu anumite nuanțe. [8, p.57]

Astfel, ca regulă, persoana fizică trebuie să intervină personal în instanță pentru a i se lua interogatoriul. Avem aici, în sprijinul acestei soluții, argumente extrem de solide:

- art.206 al.1 din CPC al RM prevede că: dacă partea solicită să-și dovedească pretențiile sau obiecțiile prin ascultarea celeilalte părți, instanța cere să se prezinte personal în fața judecății.

În legislația română [2] legiuitorul a instituit mai multe posibilități în acest sens:

- „instanța poate încuviința, la cerere sau din oficiu, chemarea la interogatoriu a oricăreia dintre părți” – art.351 NCPC;

- „cel chemat în persoană va fi întrebat de către președintele asupra fiecărui fapt în parte” – art.352 alin. (1) NCPC;

- „când ambele părți sunt de față la luarea interogatoriului, ele pot fi confruntate” – art.352 alin. (5) NCPC;

- „instanța poate încuviința luarea interogatoriului la locuința celui chemat la interogatoriu, printr-un judecător delegat, dacă partea, din motive temeinice, este împiedicată de a veni în fața instanței” – art.357 alin. (1) NCPC;

- și chiar dispozițiile art.227 alin. (1) NCPC teza: „el va solicita

înfățișarea personală a părților, chiar dacă acestea sunt reprezentate”. [4, p.350]

De asemenea, mărturisirea este un act personal, iar interogatoriul vizează fapte personale. Întrebările interogatoriului se adresează conștiinței, forului interior, „eului”, memoriei, facultăților mintale ale respectivei persoane fizice, totul unit cu caracterul de surpriză, caracter al interogatoriului pe care instanța trebuie să-l protejeze cu cea mai mare vigilență.

Procesualistul B. Ionescu, identifică doar două excepții de la regula potrivit căreia o persoană fizică trebuie să se prezinte personal în instanță pentru a i se lua interogatoriul. Respectiv, cazul părții aflate în străinătate și cel al recunoașterii pretențiilor sau apărărilor părții adverse. În aceste împrejurări prezența personală va putea fi „substituită” printr-un mandatar cu împuterniciri speciale. [8, p.58]

Esențializând cele de mai sus, un autor clasic al dreptului procesual român a opinat astfel: „Mărturisirea, prin definiție, este un act personal; interogatoriul se adresează conștiinței și memoriei părții și are un caracter de surpriză, prin urmare este firesc ca partea să dea răspundere personal, și nu printr-un mandatar”. [13, p.197] De aceea, legea prevede procedura solicitării prezenței părții în persoană și a interogării ei directe. Cu toate acestea, mărturisirea poate fi făcută prin mandatar, dar cu condiția să aibă un mandat special. Prin urmare, partea chemată la interogatoriu sau care în mod spontan vrea să recunoască pretențiile sau apărările părții adverse poate trimite în acest scop un mandatar cu împuternicire specială, ca și în cazul renunțării sau tranzacției. Altminteri, ea nu va putea să se sustragă obligației de a se prezenta personal, trimițând un mandatar, pentru a răspunde în locul său, deoarece s-ar altera în acest mod caracterul personal, care este propriu acestei probe, tot așa cum un martor nu ar

putea da mandat altei persoane pentru a se înfățișa în locul său. Există un singur caz în care, din motive de ordin practic, ne îndepărtăm de la această regulă, și anume atunci când partea chemată la interogatoriu are domiciliul în străinătate, caz în care interogatoriul se comunică în scris mandatarului, care va da răspunsul convenit. Dacă partea este bolnavă fie se amână judecata, fie se ia interogatoriul la locuința părții. [13, p. 197] Totodată, evidențiem și modificările legislative recente în acest domeniu. Respectiv, potrivit art.213 al.3 CPC „participantul la proces care nu se poate prezenta în ședința de judecată din cauza aflării peste hotarele Republicii Moldova, din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova, din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii poate fi audiat prin intermediul videoconferinței, la cerere sau din oficiu.” [1]

Forța probantă a mărturisirii

Pe această problematică apreciem că dispozițiile legale sunt clare, aplicabilitatea lor practică diferă însă de la țară la țară. Când vorbim despre forța probantă a mărturisirii, inevitabil trebuie să ne raportăm la „ramificația” mărturisirea judiciară – mărturisirea extrajudiciară. Aceasta deoarece, sub aspectul forței probante, fiecăreia i se aplică un regim propriu, distinct de al celeilalte. Rațiunea unei astfel de diferențieri este ușor de înțeles. Una este (și trebuie să fie) mărturisirea percepută de către judecător în mod nemijlocit (*ex propriis sensibus*) și în ambianța „arhitectonicii” procesual litigioase, iar complet altceva este mărturisirea realizată în absența sa și care astfel i se va putea releva doar în mod indirect, pe o cale ocolită, prin ceva intermediar. [14, p.411]

În concret, în literatura de specialitate din RM s-a menționat: „Cu referire la forța probantă a recunoașterii, aceasta reprezintă o probă importantă pentru a întemeia hotărârea. În cazul în care instanța

judecătorească are îndoieli referitor la recunoașterea efectuată, constatând că s-a procedat astfel pentru tănuirea circumstanțelor reale ale pricinii ori în urma unei înșelăciuni, violențe, amenințări sau erori, ea va respinge, printr-o încheiere, recunoașterea. În acest caz, faptele recunoscute urmează a fi dovedite în baza regulilor generale.” [3, p.335] De aici rezultă că, recunoașterea se apreciază de către instanța de judecată, în conformitate cu art.130 al.2-3 CPC: „Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor. Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la pertinența, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficiența pentru soluționarea cauzei.” [1] Respectiv, recunoașterea nu are o forță probantă superioară în raport cu alte probe și nici nu va duce imediat la finalizarea procesului.

O cu totul altă situație, referitor la forța probantă a mărturisirii, se constată în legislația altor state. De exemplu, potrivit art.349 al.1 din Noul CPC a României se stipulează că, mărturisirea face deplina dovadă împotriva aceluia care a făcut-o. Practic, judecătorul a stabilit *ab initio* care este forța probantă a mărturisirii judiciare. Cum s-a exprimat în doctrina română, legiuitorul a acordat o forță extraordinară, absolută mărturisirii, care „leagă” judecătorul de respectiva mărturisire indiferent de intima sa convingere. [8, p.60] Renumitul procedurist G. Boroș subliniază că, mărturisirea are o forță probantă semnificativă, ea nemaiputând fi ignorată sau înlăturată de instanță, chiar dacă aceasta consideră că restul ansamblului probator nu o susține. [4, p.810]

Această regulă se regăsește și în Codul civil francez, care în art.1365 consacră regula - *fait pleine foi contre celui qui l'a fait* – face deplina dovadă împotriva celui care a făcut-o (se are în vedere mărturisirea). [14, p.412] Mai mult decât

atât, chiar în lucrări premergătoare Codului lui Napoleon de la 1804 se regăsesc referințe în acest sens: O regulă observată din toate timpurile, o regulă, care este fondată pe respectul datorat justiției, pe natura primară a convențiilor și pe morala publică, este că mărturisirea judiciară face deplina dovadă împotriva celui care a făcut-o. [10, p.483]

Analizând aceste prevederi și afirmații, apare firească întrebare de ce legiuitorul moldovean plasează mărturisirea în rând cu celelalte dovezi, fără a-i acorda cât de puțină relevanță. Chiar dacă ne pliem pe sistemul că, niciun fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită, nu este clar de ce în urma unei recunoașteri pe care instanța nu a apreciat-o ca fiind efectuată pentru tănuirea circumstanțelor reale ale cauzei ori în urma unei înșelăciuni, violențe, amenințări sau erori, procesul urmează să continue, fapt care nu poate provoca decât tergiversarea nejustificată a procesului.

În opinia noastră, recunoașterea totală a pretențiilor reclamantului, neafectată de careva vicii, făcută de către părât, urmează să conducă imediat la pronunțarea unei hotărâri de admitere a pretențiilor reclamantului. Astfel, propunem *de lege ferenda* introducerea unui nou alineat în art.131 CPC și anume al.4¹ cu următorul conținut: „recunoașterea integrală a acțiunii de către părât determină finalizarea procesului fără examinarea fondului”.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură civilă a RM adoptat prin Legea nr.225-XV din 30 mai 2003. Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.111. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 285-294 din 03.08.2018.
2. Codul de procedură civilă al României din 1.07.2010. Monitorul Oficial al României nr.485 din 15.07.2010.
3. Belel El., Borș A., Chifa F.

Drept procesual civil. Partea generală. Chișinău: Cartea Juridică, 2014.

4. Boroș G. *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole.* București: Hamangiu, 2016.

5. Deleanu I. *Tratat de procedură civilă.* Vol. I. București: Universul juridic, 2013.

6. Duopuis M., Reynolds S. *La preuve et tous ses secrets.* În: *Congres annuel du Barreau du Quebec*, 2009.

7. Ionașcu A. *Problele în procesul civil.* București: Ed. Științifică, 1969.

8. Ionescu B. *Mărturisirea și interrogatoriul în procesul civil.* București: Universul Juridic, 2016.

9. Leș I. *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, vol. I, articolele 1-449.* București: C.H. Beck, 2011.

10. Leș I. *Tratat de drept procesual civil.* București: ALL Beck, 2005.

11. Prisac A. *Drept procesual civil. Partea generală.* Chișinău: Cartier, 2013.

12. Rădoi I. *Călăuza cetățeanului în materie judiciară, ed.a III-a.* București, 1998.

13. Stoienescu I. *Curs de drept procesual civil.* București: Tipografia învățământului, 1976.

14. Tăbârcă M. *Drept procesual civil, vol.I.* București: Universul Juridic, 2008.

15. Zachariae K.S. *Droit civil francais, T.3.* Paris, 1997.

16. Шакарян М. С. *Гражданское процессуальное право. Учебник.* Москва: Проспект, 2004.